

Hannu Klemola
Sirkkalankatu 35 b 25
20700 Turku
Puh. 921-251 83 49

UUDENKAUPUNGIN ALHONTAANJÄRVEN PESIMÄLINNUSTO 1995

Arviointi suunnitellun vedenpinnan noston vaikutuksista pesimälinnustoon

1. Tutkimusalue

Uudenkaupungin Alhontaanjärvi sijaitsee kantatie 194:n eteläpuolella välillä Uusikaupunki - Vehmaa (peruskarttalehti 1042 08 ja 09). Järven pinta-ala on 17 ha, rantaviivan pituus 2.0 km. Järvi on laadultaan kirkasvetinen (eu-oligotrofinen), ruovikon osuus pinta-alasta on 10 % ja osuus rantaviivasta 65 %. Rantaviivan maastotyytit jakautuvat: lehtimetsää 10 %; sekametsää 65 %; suota 20 %; kalliota 5 % (Perttula, 1993). Kesällä 1995 järven rannoilla oli 3 ympärivuotisessa käytössä olevaa asuntoa ja 8 kesämökkiä.

Järven pohjoisosassa on laaja ruovikko, joka itä- ja länsireunaltaan rajoittuu umpeenkasvaviin rantaluhtiin. Rantaluhdat ovat rahkoittumassa umpeen. Paju ja koivu ovat valtaamassa näitä aiemmin avoimia ja kosteita rantaluhtia. Umpeenkasvu on voimakkaampaa länsipuolella. Pohjoisessa ruovikko rajoittuu ojiin, joiden toisella puolella kasvaa tiheää nuorta koivikkoa, joukossa jonkin verran pajuja. Koivikot ovat syntyneet järvellä 1960 -luvulla suoritetun vedenpinnanlaskun jälkeen vesijättömaille. Kauempana järvestä on asutusta, reunoilla kasvaa yksittäisiä tammia ja haapoja. Asutuksen ympäristössä on viljelmiä. Järven länsirannalla ruovikkovyöhyke on kapeampaa, kesäasutuksen kohdalla rannat ovat ruopattuja. Luoteispäässä on pieni osmankäämikasvusto. Keskeellä järveä on pieni saari, jossa on jonkin verran puustoa. Itärannalla ruovikkoa on vain kapealti, kalliometsä ja kesäasutus tulee lähelle rantaa. Eteläpäässä on osmankäämikasvusto ja läjitettyjä ruoppausmassoja kesäasutuksen kohdalla. Ruovikkoa ja pajuja kasvaa paikoin ja eteläpään molemmilla reunoilla on rantaluhta, joista länsipuolen luhta on kasvamassa umpeen. Kauempana järvestä on etelässä peltoja.

Suunniteltu 30 cm:n alivedennosto nostaisi järven pinnan nyt kuivuville ja umpeenkasvaville rantaluhdille. Järven eteläpäässä vedenpinta nousisi ruoppausten reunoille. Avovesialueet ruovikossa lisääntyisivät. Rannoilla kasvavia koivuja ja pajuja jäisi jonkin verran veden alle.

Stabiililla vedenpinnalla on pitkällä aikavälillä luonnonsuojelullisesti negatiivinen vaikutus kosteikkoluontoon. Erityisesti järviruoko ja järvikorte levittäytyvät ripeästi avovesialueille. Myös avointen saraluhkien ala pienenee ruovikon levittäytyessä rantaan, ja saraluhdat pajuttuvat. Vedenkorkeuden

vaihtelut "nuorentavat" kasvillisuutta. Lajiston monimuotoisuus turvataan parhaiten palaamalla **luontaiseen korkeusvaihteluun**, jossa keväällä ja syksyllä vesi on korkealla (tulva) ja talvella ja kesällä matalalla (Mikkola-Roos, 1995). Patomalleista V-pato jäljittelee parhaiten vedenpinnan luonnollisia vaihteluita, mikä olisi järven linnuston elinolosuhteiden kannalta toivottavinta.

Alhontaanjärvi kuuluu yhdessä Ahmasveden pohjoisosan kanssa yhtenä kohteena **valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan**. Järven luonnontilaisuus on kärsinyt rantarakentamisesta ja ruoppauksesta. Luonnontilaisinta ja linnustollisesti arvokkainta aluetta on järven pohjoispää. Metsästys on ollut järvellä kiellettyä viimeiset kymmenen vuotta (P.Heikkilä, haastattelu).

2. Tutkimusmenetelmät ja -ajankohta

Tutkimusalueen linnusto inventoitiin **kartoitusmenetelmällä**: jokaisella maastokäynnillä kaikki lintuhavainnot merkittiin heti maastossa pienimittakaavaiselle kartalle. Käyntikertojen määrä aluetta kohti vaihteli, koska kartoitin samanaikaisesti sekä vesialueiden, rantaluhtien, -metsien ja -peltojen linnustoa. Osa käynneistä tapahtui lyhyinä kuunteluina yöaikaan, jolloin monien lajien havaittavuus on parempi kuin päivällä.

Alhontaanjärvelle tehtiin yhteensä 8 vaihtelevan pituista kartoituskäyntiä touko-kesäkuussa aamuisin tai yöaikaan. Käynnit voitiin suorittaa tyyninä tai vähätuulisina päivinä, jolloin lintujen kuuntelu helpottui. Sää suosi muutenkin tänä keväänä lintulaskentoja. Käynnit kestivät yleensä muutaman tunnin, lyhyitä yökuunteluita lukuunottamatta. Järvellä käytiin 2.5, 16.5, 25.5, 1.6, 16.6 ja yökuunteluja suoritettiin 19.5, 25.5 ja 14.6.

3. Aikaisemmat tutkimukset

Asko Suoranta on selvittänyt järven pesimälinnustoa vuonna 1981 (laskentakaavakkeet, julkaisematon, 1981). Selvitys perustui kiikkarin avulla tehtyihin havaintoihin. Käynnit järvellä tapahtuivat 17.5, 30.5 ja 3.7. Havaintojen perusteella järven vesi- ja kosteikkolintujen lajit ja parimäärät on lueteltu alla (parimäärä esintyy sulkeissa, mikäli pesintää pidetään epävarmana):

Vesilinnut, laji	Parimäärä
Kuikka	1
Mustakurkku-uikku	(1)
Tavi	3
Sinisorsa	3
Lapasorsa	1
Punasotka	3
Tukkasotka	1
Telkkä	(1)

Luhtalinnut, laji	Parimäärä
Kurki	(1)
Luhtakana	(1)
Töyhtöhyppä	1
Taivaanvuohi	3
Kuovi	1
Rantasipi	2
Metsäviklo	2
Punajalkaviklo	1
Keltavästäräkki	1-2
Västäräkki	5
Pikkulepinkäinen	2
Pensastasku	9
Punavarpunen	3

Ruovikkolinnut, laji	Parimäärä
Ruokokerttunen	7
Rytikerttunen	6
Pajusirkku	14

Pentti Perttula laski Uudenkaupungin järvien perusselvityksen yhteydessä 28.5.1993 järven pesimälinnustoa. Perttulan mukaan järvellä pesi 2 paria kyhmyjoutsenia, 1 haapanapari, 1 tavipari, 3 sinisorsaparia, 3 telkkäparia, 1 kalatiirapari ja 1 rantasipipari (Perttula, 1993).

4. Pesimälinnusto 1995

Pesivien parien määrä tulkittiin pääasiassa Koskimiehen & Väisäsen (1988) ohjeiden mukaan. Suoranta on ilmeisesti tutkinut järven pesimälinnustoa samojen periaatteiden mukaan. Osa lajeista tulkittiin pesiviksi yhdenkin havaintokerran perusteella, mikäli linnun käyttäytyminen (esim. laulu) tai linnun esiintyminen oikeassa pesimäympäristössä tai edellisten yhdistelmä antoi aiheen epäillä pesintää. Suora pesä- tai poikuehavainto taikka hätäilevät emot saattoivat myös paljastaa reviirin.

Vesilinnut, laji	Parimäärä
Kuikka	1
Härkälintu	1
Kyhmyjoutsen	1
Sinisorsa	3
Haapana	2
Tavi	7
Punasotka	2
Telkkä	6
Nokikana	5

Luhta- ja rantalinnut, laji Parimäärä

Kurki 1

Luhtakana	1
Taivaanvuohi	1
Rantasipi	2
Metsäviklo	2
Västäräkki	3
Pensastasku	1
Punavarpuen	4

Ruovikkolinnut, laji Parimäärä

Ruokokerttunen	15
Rytikerttunen	1
Pajusirkku	17
Viiksitimali	1

Rantametsien linnut, laji Parimäärä

Teeri	1
Pyy	1
Uuttukyyhky	1
Pikkutikka	1
Palokärki	1
Käenpiika	1
Kottarainen	2
Satakieli	1
Sirittäjä	1

Peltolinnusto, laji Parimäärä

Ruisrääkkä	1
Töyhtöhyppä	2
Kuovi	1
Punajalkaviklo	1
Väsräräkki	1
Pensastasku	1
Pikkulepinkäinen	1
Kiuru	2
Peltosirkku	2

Järvellä saalistavat, laji Parimäärä

Kalasääski	1
Naurulokki	+
Huuhkaja	1
Tervapääsky	+
Haarapääsky	+
Räystäspääsky	+

5. Vedenpinnan noston vaikutuksista Suomessa saadut kokemukset

Suomessa on hyvin vähän kokemusta vedenpinnan noston vaikutuksista linnustoon rehevillä lintujärvillä. Vedenpinnan korkeuden vaikutus eläimistöön ja kasvillisuuteen on arvioitava

lintuvesikohtaisesti. Suositeltava kертanoston suuruus on 20-30 cm. Reilumpi nosto tuhoaa melko varmasti kasvillisuutta ja pienemmän noston vaikutusta eliöstöön on vaikea arvioida luontaisen vuotuisen vedenpinnan vaihtelun takia.

Vedenpinnan nosto on lintuvesien perushoitomuotoja. Sen tavoitteena voivat olla mm. umpeenkasvun rajoittaminen, kasvillisuuden nuorentaminen suknessiokehityksen mahdollisimman aikaisen vaiheen saavuttamiseksi, kuivuneiden kosteikkojen kunnostus, hyönteisfaunan ja kalaston lisääminen sekä kalojen ja sorsien välisen ravintokilpailun vähentäminen. (Mikkola-Roos, 1995).

Ympäristöministeriö asetti 1990 työryhmän seuraamaan Euran Koskeljärven lintuvesikunnostuksen aiheuttamia järven luonnontalouden muutoksia. Koskeljärven lintuvesikunnostus kesävedenpinnan 30 cm:n nostona toteutettiin 1991. Työryhmä tutkii kunnostuksen vaikutuksia 1991-1995. Ensisijaisesti työryhmä selvittää, onko 30 cm:n pinnannosto riittävä vai onko syytä toteuttaa vesioikeuden lupa 60 cm:n nostoon. Tulosten mukaan vedenpinnanosto on pysäyttänyt Koskeljärven rantojen umpeenkasvun ja luhtien sekä ruovikoiden linnusto on runsastunut luhtien vettäessä. Vesilintukannat voivat taantua nostoa seuraavana vuonna ilmeisesti rantojen tuotantokyvyn heikkenemisen kuolevien sammalkasvustojen takia, mutta vahvistuvat todennäköisesti jo seuraavana vuonna (Lampolahti, 1994, Linnustonsuojelu -lehti 2/1995).

Noormarkun Inhottujärven kesävedenpintaa pidettiin patoremontin takia parikymmentä senttiä normaalia korkeammalla vuonna 1992. Järven vesilintukanta kasvoi tämän ansiosta 80 %, (vaikka muualla Lounais-Suomessa vesilintukannat pysyivät entisellään). Vuosina 1993-1994 Inhotun vedenpinta oli normaalitasolla, ja järven vesilintukanta puoliintui kahdessa vuodessa (1992-1994 Lounais-Suomen vesilintukannat vähenivät vain neljänneksen) (Lampolahti, 1992).

Parikkalan Siikalahden umpeenkasvu on edistynyt ripeästi lahteen johdettujen jätevesien ja pelloilta valuneiden ravinteiden johdosta. 1980 -luvulla avoveden osuus oli enää kuudesosa lahden kokonaispinta-alasta, ja siitä se on supistunut edelleen. Umpeenkasvusta ovat kärsineet erityisesti vesilinnut. Vuosina 1986-1987 lahden eteläosa ympäröitiin kymmenen kilometrin pituisella penkereellä ja peltosarkojen päihin sen viereen kaivetulla kokoomaojalla, josta vedet pumpataan kosteikon puolelle. Keskikesällä vedenpinta on ollut 30-40 cm aiempaa korkeammalla 1990 -luvun alusta, mikä onkin hieman hidastanut umpeenkasvua. Samaan aikaan monen vesilintulajin parimäärät ovat elpyneet, mikä osittain selittyy niiden kokonaiskantojen kasvulla. Joka tapauksessa vedenpinnan nostolla on saatu hidastettua vesilinnuston köyhtymistä, ja esimerkiksi mustakurkku-uikon ja härkälinnun sekä punasotkan parimäärien viimeaikainen kasvu johtuneen vedenpinnan nostosta (Koskimies, 1989, Mikkola-Roos, 1995).

Forssan Koijärven kuivatushanke toteutettiin 1980-1981. Järvikorte valtasi avovesialueita, luhdet kuivuivat ja kasvillisuus muuttui kuivempaa kasvualustaa suosivien kasvien

suuntaan. Matalien vedenkorkeuksien vuoksi Koijärven luhdalla oli vähemmän kosteikkolintujen vaatimaa vesipintojen ja mättäikköjen vaihtelua. Vuosina 1989-1992 tehdyt linnustotutkimukset osoittavat selvästi Koijärven linnuston taantumisen. Tulokset ovat yhtäpitäviä seurantatoimikunnan johtopäätösten kanssa, jotka osoittivat keväällä ja alkukesästä vallitsevien vedenkorkeuksien vaikuttavan ratkaisevasti linnuston laji- ja parimääriin. Vuosien 1987-1992 alhainen vedenpinnantasoo on kiihdyttänyt umpeenkasvamista. Monet avovettä ja riittävää veden syvyyttä vaativat vesilintulajit ovat hävinneet Koijärveltä tai niiden kannat ovat voimakkaasti taantuneet (Mikkola-Roos, 1995).

Siikaisten lintujärvet Satakunnassa ovat esimerkki siitä, miten erinomainenkin lintujärvi menettää arvonsa vesilintujen pesimäalueena nopeasti mikäli umpeenkasvua ei hillitä. Siikaisten lintujärvet hyötyivät aluksi vesistöjärjestelyjen 1 metrin vedenpinnan laskusta. Matalia korteikkoisia lahdelmia, ruoikoituvia lahdenpohjukoita ja kevättulvan huuhtelemia saraluhkia oli enemmän kuin koskaan aikaisemmin ja vuonna 1976 Niemi-Itäjärviketju luokiteltiin kansainvälisesti arvokkaaksi lintuvedeksi. 1990-luvun alussa vesilintujen parimäärät ovat laskeneet voimakkaasti ja vaatelialimmat lajit ovat kadonneet. Avovettä on vuosi vuodelta vähemmän. Kevättulva ei enää siivoa rantoja ja korteikko kasvattaa rannat umpeen. Saraluhdat rahkoittuvat umpeen, pajukko työntyy yhä lähemmäksi vesirajaa ja lahdenpohjukat työntävät monin paikoin jo kymmenmetristä hieskoivikkoa (Linnustonsuojelu-lehti 2/1995).

5.1. Lajeittainen katsaus ja arvio vedenpinnannoston vaikutuksesta (Mikkola-Roos, 1995, Koskimies, 1989, Suomen lintuatlas, 1983):

Kuikka Pari koko kevään järvellä. Pesä oli järven keskivaiheilla olevan saaren itärannalla. 16.6 parilla oli kaksi poikasta. Pesivän parin lisäksi järvellä kierteli 16.6 yksinäinen kuikka.

Kuikka pesi järvellä jo 1981, vuonna 1993 lajia ei löytynyt, mutta vain yhden käynnin perusteella ei voida varmasti sanoa, etteikö kuikka olisi pesinyt järvellä myös 1993.

Kuikka hyötyy varmasti vedenpinnan nostosta, koska laji tarvitsee syvää vettä ravinnon hankkimisessa ja laajaa avovettä lentoonsuun. Vedenpinnan nostosta johtuva veden väliaikainen samentuminen voi aluksi haitata kirkasvetisiä järviä suosivaa kuikkaa. Kuikka on myös arka, pesimäaikana helposti häiriintyvä lintu, joten mahdollinen lisääntyvä järven virkistyskäyttö voi vaarantaa kuikan pesinnän onnistumisen.

Härkälintu Lajista saatiin havainto vain 25.5 yöllä, jolloin 1-2 lintua soidinhuuteli järven luoteisrannan osmankäämiköstä. Yksittäinen pari voi olla pesimäpaikallaan hyvin piilotteleva.

Härkälinnusta ei ole järveltä aikaisempia havaintoja. Laji on runsastunut viime vuosikymmeninä erityisesti maan lounaisosassa.

Härkälintu hyötyy vedenpinnan nostosta, koska laji karttaa matalia ja sameavetisiä vesialueita. Kuikan tavoin härkälintu voi aluksi kärsiä vedenpinnan noston aiheuttamasta mahdollisesta vesien samentumisesta.

Mustakurkku-uikku Ei löytynyt kesän 1995 laskennoissa

Vuonna 1981 järvellä nähtiin kaksi lintua, mutta pesintää ei varmistettu.

Mustakurkku-uikun häviäminen Alhontaanjärveltä saattaa liittyä lajin yleisempään vähenemiseen koko Suomessa. Syynä vähenemiseen saattavat olla muutokset talvehtimisolosuhteissa ja vesistöjen humuspitoisuuden ja happamuuden lisääntyminen.

Vedenpinnan nosto ja sen myötä mahdollisesti syntyvät allikot hyödyttävät mustakurkku-uikkua, joten laji saattaisi palata järvelle vedenpinnan noston jälkeen.

Kyhmyjoutsen 2.5 pari reviiirillä, jolloin järvelle laskeutui hetkeksi myös viiden linnun parvi. 16.5 toinen emoista oli jo hautomassa, vaikka pesää en onnistunut rannalta käsin löytämään. 16.5 järven yli lensi myös kaksi lintua Ahmasveden suuntaan. 16.6 parilla oli yksi poikanen mukanaan.

Paikallisten asukkaiden mukaan kesällä 1994 kyhmyjoutsenella oli 7 poikasta, jotka kuitenkin ilmeisesti kaikki merehtyivät.

Kyhmyjoutsen on uusi tulokas järven linnustossa. Lajia ei tavattu vuoden 1981 laskennoissa, mutta vuonna 1993 järvellä pesi jo kaksi kyhmyjoutsenparia. Toinen pari on saattanut kuolla seuranneena kovana pakkastalvena. Laji on runsastunut voimakkaasti viime vuosina ja levittäytynyt rannikkoseudun järvillekin.

Kyhmyjoutsen hyötyy todennäköisesti vedenpinnan nostosta.

Sinisorsa 2.5 eri puolilla järveä 1+1+1+2 koirasta, 16.5 ja 25.5 yksinäinen koiras järven eteläpäässä. 1.6 1+1 koirasta + yksi pari eri puolilla järveä. 16.6 järven pohjoispäässä 6 koirasta ja yksi naaras, järven keskiosassa naaras ruovikon suojassa ja eteläpäässä naaras poikueen kanssa. Parimääräarvio kolme paria.

Vedenpinnannosto tuskin vaikuttaa suuresti sinisorsan esiintymiseen, vaikka vedenpinnannoston myötä mahdollisesti syntyvät allikot tarjoavatkin paremmin suojaa ja ravintoa sorsapoikueille.

Haapana 2.5 järven pohjoispäässä 1+1 paria. 16.5 ääntä ja 25.5 pari järven eteläpäässä. 1.6 pari järven pohjoispäässä. Parimääräarvio kaksi paria.

Vedenpinnanosto ja mahdolliset uudet allikot ja ravintoa tarjoavat avoimemmat rantaluhdet hyödyntävät haapanaa.

Tavi 2.5 järven pohjoispäässä 1+1 paria, keskiosan saarella

yksi pari, eteläpään länsirannalla pari ja 1+1 koirasta, itärannalla pari ja eteläpään pohjukassa 1+1 paria. 16.5 järven pohjoispäässä koiras, keskiosan saaren lähellä pari ja yksinäinen koiras ja eteläpäässä koiras. 16.6 järven pohjoisosassa koiras. Parimääräarvio kuusi paria.

Sinisorsan tavoin vedenpinnan nostolla tuskin on suurempaa vaikutusta tavikantaan, vaikka tavikin hyötynee mahdollisten uusien allikoiden tarjoamasta suojusta ja ravinnosta.

Lapasorsa Ei löytynyt kesän 1995 laskennoissa

Vedenpinnanoston mahdollisesti synnyttämät allikot ja avoimemmat kosteat rantaluhdat parantavat järven olosuhteita lapasorsalle sopivammaksi, joten laji saattaa palata järven pesimälinnustoon.

Tukkasotka Ei löytynyt kesän 1995 laskennoissa

Laji kärsii järvien umpeenkasvusta, joten avovesialueen lisääntyminen ja allikoiden syntyminen sekä avoimemmat rantaluhdat parantavat tukkasotkan elinolosuhteita.

Punasotka 2.5 järven pohjoispäässä pari. 16.5 koiras edelleen pohjoispäässä ja koiras myös järven eteläpäässä. 25.5 pari järven eteläpäässä. 1.6 koiras järven pohjoispäässä. Parimääräarvio kaksi paria.

Punasotkaan pätevät samat asiat kuin tukkasotkaan.

Telkkä 2.5 järven pohjoispäässä pari, keskiosan saaren pohjoispuolella pari, ja eteläpuolella naaras. eteläpään itärannalla pari + naaras ja eteläpään pohjukassa pari. 16.5 järven pohjoispäässä kaksi paria ja keskiosan saaren pohjoispuolella pari, ja eteläpuolella kaksi paria. Eteläpään pohjukassa pari. 25.5 järven pohjoispäässä pari ja keskiosan saaren pohjoispuolella pari, eteläpään itärannalla koiras ja kaksi naarasta ja eteläpään pohjukassa naaras. 1.6 pohjoispäässä naaras ja eteläpään itärannalla naaras. 16.6 pohjoispäässä naaras poikueen kanssa ja eteläpäässä naaras. Parimääräarvio kuusi paria.

Järven rannoille on asetettu vuosina 1991-1992 kymmenkunta telkänpönttöä (P.Heikkilä, haastattelu), mikä on selvästi nostanut telkkien parimäärän vuoden 1981 arvioidusta yhdestä mahdollisesta pesivästä parista kuuteen pariin.

Vedenpinnan nosto tuskin vaikuttaa suurestikaan telkkäkantaan. Pönttöjen ripustus, kuten Alhontaanjärvellä on jo tapahtunutkin, kasvattaa telkkäkantaa.

Kalasääski 2.5 järvellä saalisti kalasääski. Kalasääski voi hakea saalista pesälle useiden kilometrien päästä.

Kalasääski tarvitsee saalistusvesikseen kalaisia ja riittävän kirkasvetisiä, matalarantaisia vesiä, joten umpeenkasvanut ja vähäkalainen järvi ei houkuttele kalasääskeä saalistamaan.

Kurki Pari järven pohjoispäässä koko kevään. 25.5. linnuilla kaksi pientä maastopoikasta järven luoteispäässä pellon ja järven

välisellä ojanpenkalla.

Kurki on viime vuosina pesinyt enenevässä määrin rantaluhdilla, joiden sopiva vesitase tulee turvata. Kurki hyötyy todennäköisesti järven rantaluhtien vettymisestä.

Luhtakana 16.5 huuteleva lintu järven koillispuolella ruovikossa samalla paikalla kuin vuoden 1981 laskennoissa.

Vedenpinnan nostolla ei ole todennäköisesti mitään vaikutusta luhtakanan elinolosuhteisiin.

Ruisrääkkä 16. ja 25.5 nariseva koiras järven pohjoispuolen pelloilla.

Ruisrääkkä ei ole riipuvainen varsinaisesta kosteikkoalueesta. Laji saattaa siirtyä kuivuneille rantaluhdille, mutta Alhontaanjärvellä pajukoituminen on edennyt jo niin pitkälle, ettei järven rantaluhdilla ole riittävästi avoimuutta ruisrääkälle.

Nokikana 2.5 järven pohjoispäässä 1+2+1, keskiosan saaren pohjoispuolella 2+1, ja eteläpuolella 1 sekä järven eteläpuolella pohjukassa 2 lintua. 16.5 järven pohjoispäässä soidintelevä pari, järven keskiosan saaren pohjoispuolella 1+1 lintua, saaren eteläpuolella 1 lintu. 25.5 järven keskiosan saaren pohjoispuolella 1 lintu. 1.6 järven pohjoispäässä 1 lintu. 16.6 järven pohjoispäässä 1 lintu, järven keskiosan saaren eteläpuolella 1 ja eteläpuolella pohjukassa 1 varotteleva lintu. Parimääräarvio 5 paria.

Nokikanaa ei löytynyt vuoden 1981 laskennoissa, johon osasyynä on pakkastalvi 1978/1979, joka romahdutti ennätyssureksi paisuneen nokikanankannan. Nokikana on todennäköisesti hyötynyt järven umpeenkasvusta ja rehevöitymisestä. Liiallinen umpeenkasvu tuhoaa kuitenkin lajille sopivat pesimäpaikat. Nokikana hyötyy vedenpinnan nostosta, sillä laji suosii avovesialueiden reunoja.

Töyhtöhyppä Järven pohjoispuolen pelloilla koko kevään kaksi paria tiiviisti paikalla.

Töyhtöhyppä pesi vielä 1981 järven rantaluhdilla, mutta rantojen umpeenkasvu on edennyt jo niin pitkälle, ettei töyhtöhyppä löydä järveltä sopivia pesimäpaikkoja. Rantaluhtien avoimuus, esim. pensaikkoja raivaamalla voisi palauttaa töyhtöhyppä järvelle. Pelkkä vedenpinnan nosto ei lajille riitä.

Punajalkaviklo Järven pohjoispuolen pelloilla koko kevään 1-2 lintua. 16.6 varoitteleva emo ojanpenkalla.

Vedenpinnan nostolla ei ole vaikutusta punajalkaviklon elinolosuhteisiin.

Rantasipi Järvellä kaksi paria, joista toinen järven keskiosan alueella ja toinen eteläpuolella pohjukassa.

Vedenpinnan nostolla ei ole todennäköisesti vaikutusta lajin elinolosuhteisiin järvellä. Rantapenkkojen raivaus voisi sitä vastoin hyödyttää lajia. Laji ei yleisyytensä vuoksi vaadi

erityissuojeltoimia.

Metsäviklo Järvellä kaksi paria, toinen järven pohjois- ja toinen eteläpäässä. Kummallakin paikalla 16.6 varotteleva emo.

Laji voi pesiä kaukanakin kosteikkoalueesta esim. metsäojien varrella. Vedenpinnan nostolla ei ole todennäköisesti vaikutuksia lajin elinolosuhteisiin.

Kuovi Yksi pari järven pohjoispuolen pelloilla.

Laji pesi vielä 1981 järven pohjoispään rantaluhdalla. Kuoviin pätee samat asiat kuin tönnyttöhyppään. Pelkällä vedenpinnan nostolla ei ole todennäköisesti vaikutusta lajin elinolosuhteisiin.

Taivaanvuohi Yllättäen vain yksi havainto. Soidinteleava lintu pohjoispään ruovikon yllä 2.5.

1981 järvellä pesi kolme paria. Lajin vähenemiseen järvellä on vaikea keksiä selitystä, mutta rantaluhtien kuivumisella ja ruovikoiden lisääntymisellä on mahdollisesti ollut haitallinen vaikutus taivaan vuohien.

Huuhkaja 19.5 yöllä huuhkaja istui puhelintolpan päässä järven pohjoispuolella lähellä järveä.

Pikkutikka 2.5 soidinhuuteleva koiras liikkui järven luoteispään rantakoivikoissa.

Vedenpinnan noston myötä veden alle mahdollisesti jäävien koivujen pystyynkuoleminen tarjoaa pikkutikalle ruokailu- ja pesimäpuita.

Västäräkki Järvellä kolme paria. Yksi pohjoispäässä, yksi järven keskiosassa ja yksi järven eteläpään pohjukassa, jossa 16.6 varotteleva emo.

Vedenpinnannostolla ei ole todennäköisesti mitään vaikutusta västäräkin elinolosuhteisiin. Laji löytää jatkossakin pesäpaikkoja avoimina pysyviltä kesämökkirannoilta.

Keltavästäräkki Kesän 1995 laskennoissa ei löytynyt yhtään paria.

Keltavästäräkki on taantunut koko Suomessa viime vuosikymmeninä ja laji on kadonnut Alhontaanjärven pesimälinnustosta. Syynä on todennäköisesti rantaluhtien umpeenkasvu, sillä laji vaatii suhteellisen avoimen maaston pesimäympäristökseen. Vedenpinnannostolla ei ole todennäköisesti mitään vaikutusta keltavästäräkin elinolosuhteisiin, sillä vasta rantaluhtien raivaus voisi ehkä palauttaa lajin järvelle.

Rytikerttunen 16.6 laiskasti laulava lintu koillispään tiheässä ruovikossa.

Vuonna 1981 järvellä arvioitiin pesivän peräti kuusi paria rytikerttusia. Laji on vähentynyt koko Suomessa sisämaassa 1980-luvulla. Vedenpinnannostolla on todennäköisesti myönteisiä

vaikutuksia rytikerttusen elinolosuhteisiin. Laji suosii vedessä kasvavia ruovikoita.

Ruokokerttunen Parimääräarvio 15 saatu laulavien koiraiden perusteella, eniten lintuja on pohjoispään laajassa ruovikossa.

Ruokokerttunen on hyötynyt Alhontaanjärven umpeenkasvusta ja ruovikoiden ja pajukoiden lisääntymisestä, parimäärä on selvästi kasvanut vuodesta 1981.

Ruokokerttunen on ehkä ainoa lintulaji, jolle vedenpinnan nostosta on haittaa. Lajin pesimäpaikkoina suosimat pajujen tyvet ja saramättäät ja lakoontuneet ruonkorret jäävät nousevan veden alle. Laji on viime vuosina taantunut koko Länsi- ja Keski-Euroopassa, mutta on edelleen runsas Suomessa (300 000 - 500 000 paria), eikä laji tarvitse erityistä suojelua.

Pensastasku 16. ja 25.5 laulava koiras järven luoteispään pensoittuneella rantaluhdalla.

Pensastaskun kanta Alhontaanjärvellä on romahtanut vuoden 1981 yhdeksästä parista yhteen pariin vuonna 1995. Laji on taantunut 1980- luvulla koko Suomessa mahdollisesti talvehtimistappioiden vuoksi. Lisäksi Alhontaanjärvellä ovat pensastaskun aiemmin suosimat rantaluhdat alkaneet metsittyä tai ne ovat jääneet ruoppausmassojen alle. Laji ei yleisyytensä vuoksi tarvitse erityissuojelua. Vedenpinnannostolla ei ole todennäköisesti vaikutusta lajin elinolosuhteisiin.

Viiksitimali 16.6. koiras lenteli äännellen eteläpään pohjukan ruovikon yläpuolella laskeutuen välillä hetkeksi ruovikon reunaan. Toinen lintu äänteli lähellä koirasta, mutta ei näyttäytynyt.

Laji on uusi tulokas Suomen pesimälinnustossa. Laji on levittäytynyt 1990 -luvulla voimakkaasti varsinkin Etelä-Suomen merenlahtien ja osin järvienkin ruovikoihin. Vedenpinnannostolla ei ole todennäköisesti vaikutusta lajin elinolosuhteisiin.

Pajusirkku Parimäärä 17 saatu laulavien koiraiden perusteella.

Laji on runsastunut vuoden 1981 laskentoihin verrattuna. Laji on saattanut hyötyä rantaluhtien pajukoitumisesta, mutta toisaalta pajusirkkukannan säilyminen edellyttää luhtien pysymistä vetisinä ja liiallisen pajukoitumisen estämistä. Laji hyötynee vedenpinnan nostosta.

Punavarpuunen Parimääräarvio 4 saatu laulavien koiraiden perusteella.

Vedenpinnan nostolla ei ole todennäköisesti vaikutusta monenlaisiin pesimäympäristöihin sopeutuneen ja viime vuosikymmeninä voimakkaasti runsastuneen punavarpuksen elinolosuhteisiin.

6. Johtopäätökset

Alhontaanjärven pesimälinnusto on varsin monipuolinen. 1960-luvulla toteutettu vedenpinnan lasku ja vesien rehevöityminen ovat todennäköisesti lisänneet järven linnuston monipuolisuutta ja parimääriä. Todellisuudessa järvenlaskusta on ollut haittaa Alhontaanjärvelle, koska nyt kosteikko, erityisesti **rantaluhdat kasvavat nopeasti umpeen**. Vuoden 1995 laskennoissa on todettavissa, että **umpeenkasvu on edennyt jo niin pitkälle, että siitä on haittaa järven kosteikkolinnustolle**. Vesilinnut pärjäävät vielä toistaiseksi kohtalaisesti, mutta erityisesti luhtalinnusto on kärsinyt umpeenkasvusta (vrt. Siikaisten lintujärvet).

6.1. Vesilinnut

Järvellä pesii yhdeksän lajia vesilintuja rantakanoihin kuuluva nokikana mukaanlukien. Vuonna 1981 järvellä pesi todennäköisesti kahdeksan lajia vesilintuja. Kadonneita vesilintulajeja ovat mustakurkku-uikku ja lapasorsa, uusia pesimälajeja ovat härkälintu, kyhmyjoutsen, haapana ja nokikana. Vuonna 1981 pesiviä vesilintupareja oli 14, vuonna 1995 kaksinkertainen määrä; 28 paria. Tärkeimpänä tekijänä parimäärän kasvuun on pönttöjen ripustus telkälle ja nokikanan ilmestyminen pesimälinnustoon uutena pesimälajina. Parimäärän kasvu saattaa osittain selittyä eroilla laskentojen tehokkuudessa. Merkittävin Alhontaanjärven vesilinnuista on uhanalainen kuikka, joka hyötyy vedenpinnan nostosta. Myös uikut ja sukeltajasorsat hyötyvät vedenpinnan nostosta, koska ne viihtyvät ravinnonhakatapansa vuoksi paremmin syvissä ja kirkkaissa vesissä. Sorsapoikueet hyötyvät pinnan noston myötä mahdollisesti syntyvistä allikoista, jotka tarjoavat niille suojaa ja ravintoa.

6.2. Luhta- ja ruovikkolinnut

Merkittävimpiä muutoksia Alhontaanjärven pesimälinnustossa viimeisen viidentoistavuoden aikana on luhtalinnuston selvä köyhtyminen. Rantaluhtien kuivuminen ja umpeenkasvu on muuttanut lajistoa. Avomaalinnut ovat kadonneet tai vähentyneet ja pensaikkojen ja ruovikoiden linnut lisääntyneet. Rantaluhdilta ovat kadonneet kuovi, töyhtöhyppä ja keltavästäräkki. Vähentyneitä lajeja ovat taivaanvuohi, västäräkki ja pensastasku. Uusia lajeja ei ole samana aikana ilmestynyt yhtään. Ruovikkojen ja pajukoiden lisääntymisestä ovat hyötäneet ruokokerttunen ja pajusirkku. Uutena ruovikkolajina järvelle on ilmestynyt Suomeen viime vuosina levittäytynyt viiksitimali.

Varsinaiseen järven pesimälinnustoon kuulumattomat, mutta sitä ravinnonhaussa hyödyntävät uhanalaiset kalasääski ja pikkutikka hyötyvät todennäköisesti vedenpinnan nostosta.

6.3. Vedenpinnanosto parantaa järven tilaa

Vedenpinnan nosto Alhontaanjärvellä n.30 cm:llä todennäköisesti pysäyttää tai hidastaa järven umpeenkasvun. Korkeampi vedenpinta lisää erityisesti vesilinnuille ja kahlaajille soveliaan elinympäristön määrää ja laatua, vaikka vesilintukannat voivatkin lyhytaikaisesti kärsiä vedenpinnan nostosta (vrt. Euran Koskeljärvi). Vedenpinnannosto lisää järven mosaiikkimaisuutta ja rikkoo umpeenkasvaneita rantaluhtia. Luhtien vettyminen parantaa luhtien ja ruovikoiden linnuston elinolosuhteita.

Vedenpinnannosto ei suoranaisesti heikentäne yhtenkään varsinaisen kosteikkolintulajin elinoloja. Kosteikkoalueella ruokailevat linnut sekä muuttoaikoina järvellä levähtävät linnut hyötyvät myös kosteikon kunnostamisesta. Vedenpinnan nosto estää kuivemmillä avo- ja pensaikkobiotoopeilla pesivien varsinaiseen kosteikkolinnustoon kuulumattomien lajien siirtymistä pensoittuneimmille ja maatuneimmille luhdille.

Luonnonsuojelullisesti merkittävää on uhanalaisten kuikan, kalasääsken, kurjen ja pikkutikan elinolosuhteiden turvaaminen ja parantaminen vedenpinnannoston avulla.

Mikäli järven vedenpintaa nostetaan, tulisi sen vaikutusta järven pesimälinnustoon seurata nostoa seuraavana vuonna ja esimerkiksi viiden ja kymmenen vuoden kuluttua nostosta.

LÄHDELUETTELO:

Koskimies, Pertti. Parikkalan Siikalahden pesimälinnusto: kannanmuutokset, suojelu ja hoito, Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja, 1989

Koskimies & Väisänen. Linnuston seurannan havainnointiohjeet, 1988

Lampolahti, Janne. Euran Koskeljärven pesimälinnusto 1993, Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, 1994

Linnustonsuojelu -lehti 2/1995

Mikkola-Roos, Markku. Lintuvesien kunnostus ja hoito, Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, 1995

Perttula, Pentti. Uudenkaupungin järvien perusselvitys 1993

Suomen lintuatlas. Lintutieto Oy, 1983

Julkaisemattomat:

Heikkilä, Pekka. Haastattelu 16.6.1995

Lampolahti, Janne. Noormarkun Inhottujärven linnusto- ja kasvillisuus selvitys, 1992

Suoranta, Asko. Laskentakaavakkeet, 1981